

KASALLIKDA QO'LLANILADIGON FARMASEVTIK PREPERETLAR VA ULARNI O'RNINI BOSUVCHI TABIIY VOSITALAR

Olimjonova Nihola Odiljon qizi

Ilmiy raxbar: Sharofiddin Abdullayev

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yo'nalishi 1-kurs talabasi

niholaolimjinova@gmail.com tel: +998948124446

Annotatsiya

Ushbu ishda turli kasalliklarni davolashda qo'llaniladigan farmasevtik preparatlar hamda ularning o'rnini bosishi mumkin bo'lgan tabiiy vositalar o'rganiladi. An'anaviy dori vositalarining ta'sir mexanizmi, afzalliklari va mumkin bo'lgan nojo'ya ta'sirlari tahlil qilinadi. Shuningdek, xalq tabobati va fitoterapiyada qo'llaniladigan o'simliklar, efir moylari va tabiiy moddalarning shifobaxsh xususiyatlari yoritiladi. Tadqiqot zamonaviy tibbiyot va tabiiy muqobillar o'rtasidagi uyg'unlikni topishga, bemorlar uchun xavfsiz va samarali yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: farmasevtik preparatlar, tabiiy vositalar, fitoterapiya, dorivor o'simliklar, muqobil davolash.

Annotation

This work explores pharmaceutical medications used in the treatment of various diseases and the natural remedies that may serve as their alternatives. It analyzes the mechanisms of action, advantages, and potential side effects of conventional drugs. Additionally, the healing properties of medicinal plants, essential oils, and natural substances used in traditional medicine and phytotherapy are discussed. The study aims

to identify a balance between modern medicine and natural substitutes to ensure safe and effective treatment options for patients.

Keywords: pharmaceuticals, natural remedies, herbal medicine, phytotherapy, alternative treatment.

Аннотация

В данной работе рассматриваются фармацевтические препараты, применяемые при лечении различных заболеваний, а также природные средства, которые могут служить их альтернативой. Анализируются механизм действия, преимущества и возможные побочные эффекты традиционных лекарств. Кроме того, раскрываются лечебные свойства лекарственных растений, эфирных масел и природных веществ, используемых в народной медицине и фитотерапии. Исследование направлено на поиск гармонии между современной медициной и природными аналогами для обеспечения безопасного и эффективного лечения.

Ключевые слова: фармацевтические препараты, природные средства, фитотерапия, лекарственные растения, альтернативное лечение.

Kirish

Inson salomatligi jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Kasalliklarning oldini olish, ularni vaqtida aniqlash va samarali davolash bugungi tibbiyotning eng dolzarb masalalaridan biridir. Zamonaviy tibbiyotning rivojlanishi farmasevtika sohasida ham keng imkoniyatlar yaratdi. Hozirgi kunda turli kasalliklarni davolash, simptomlarni kamaytirish va organizm faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun yuzlab dorilar qo'llanilmoqda. Farmasevtik preparatlar kasallikning og'ir bosqichlarini yengillashtirishda, infeksiyalarni bartaraf etishda hamda surunkali holatlarni nazorat qilishda katta ahamiyatga ega. Ularning aniq dozalarga ega bo'lishi, ilmiy asoslangan ta'sir mexanizmi va klinik sinovlardan o'tgani ularni ishonchli vosita sifatida ko'rsatadi.

Biroq, dorilar bilan bog‘liq nojo‘ya ta’sirlar, allergik reaksiyalar, organizmga kimyoviy moddalarning ortiqcha ta’siri va uzoq muddatli qabul qilish oqibatlari ko‘plab insonlarni tabiiy muqobillarga murojaat qilishga undamoqda. So‘nggi yillarda ayniqsa xalq tabobati, fitoterapiya va ekologik toza davolash usullariga qiziqish ortib bormoqda. Asrlar davomida sinovdan o‘tgan dorivor o‘simliklar, asal mahsulotlari, efir moylari, mineral va organik birikmalarning shifobaxsh xususiyatlari tibbiyotning muhim yo‘nalishiga aylanib bormoqda. Tabiiy vositalarning keng qo‘llanishi ularning organizmga yumshoq ta’sir qilishi, nojo‘ya ta’sirlarining nisbatan kamligi va ko‘pincha arzonligi bilan bog‘liq.

Shunga qaramay, tabiiy vositalarning barchasi ham farmasevtik preparatlarni to‘liq almashtira olmaydi. Ba‘zan kasallikning og‘ir bosqichlarida yoki infeksiyon jarayonlarda aynan dorilar qo‘llash zarur bo‘ladi. Shu bois zamonaviy tibbiyotda farmasevtik preparatlar va tabiiy davolash vositalarining o‘zaro uyg‘un holda qo‘llanishi muhim hisoblanadi. Masalan, shamollashda sintetik antiviral dorilar bilan birga o‘simlik choylari, immunitetni mustahkamlovchi tabiiy komponentlar ham samarali. Ushbu yondashuv bemorning tiklanish jarayonini tezlashtiradi, organizmga tushadigan yukni kamaytiradi va davolashning umumiy sifatini oshiradi.

Mazkur ishda farmasevtik preparatlarning asosiy turlari, ularning ta’sir mexanizmlari, afzalliklari va ehtimoliy kamchiliklari tahlil qilinadi. Shuningdek, ularga muqobil sifatida qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan tabiiy vositalar, ularning shifobaxsh xususiyatlari, qo‘llash usullari va xavfsizlik choralari yoritiladi. Mavzuning dolzarbligi zamonaviy tibbiyot va xalq tabobati o‘rtasidagi muvozanatni topishda, bemorlarga eng maqbul davolash usulini tanlashda o‘z aksini topadi. Bu yondashuv sog‘lom turmush tarzini shakllantirishda ham muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

Muhokama

Farmasevtik preparatlar va tabiiy vositalarning kasalliklarni davolashdagi o‘rni bugungi kunda keng muhokama qilinayotgan masalalardan biridir. Dorixonalarda

mavjud bo'lgan sintetik dori vositalari kasalliklarni qisqa muddatda yengillashtirishga yordam bersa-da, ularning nojo'ya ta'sirlari ko'plab bemorlarni xavotirga soladi. Shu sababli tabiiy vositalarga murojaat qiluvchilar soni ortib bormoqda. Ammo ushbu ikki yo'nalishni solishtirishda ularning har biri o'z o'rniga ega ekanini inobatga olish zarur.

Farmasevtik preparatlar ilmiy tadqiqotlardan o'tgan, aniq dozaga ega va tez ta'sir qiluvchi vositalar bo'lib, ko'plab o'tkir kasalliklarda aynan ular asosiy davolovchi kuch sifatida qo'llanadi. Masalan, bakterial infeksiyalarda antibiotiklar o'rnini tabiiy vositalar to'liq bosa olmaydi. Xuddi shuningdek, yurak-qon tomir kasalliklarida, qandli diabet yoki bronxial astmada dori vositalari asosiy terapiya hisoblanadi. Biroq ularni to'g'ri qo'llash, dozalarga rioya qilish va vrach tavsiyasiz qabul qilmaslik muhim.

Tabiiy vositalar esa organizmga yumshoqroq ta'sir ko'rsatadi, uzoq muddatli qo'llash uchun qulay va qo'shimcha davolovchi sifatida samarali bo'lishi mumkin. O'simlik choylari, zaruriy vitaminlar, efir moylari, asal mahsulotlari yoki dorivor o'simliklar immunitetni mustahkamlaydi, yallig'lanishni kamaytiradi va organizmning tabiiy himoya mexanizmlarini qo'llab-quvvatlaydi. Ammo tabiiy vositalarning ham cheklovlari bor. Ularning ta'siri ko'pincha sekin namoyon bo'ladi, ba'zilar esa allergiya chaqirishi yoki boshqa dorilar bilan o'zaro ta'sirga kirishishi mumkin.

Muhokama jarayonida farmasevtik preparatlar va tabiiy vositalarni bir-biriga qarama-qarshi qo'yish noto'g'ri ekanini ko'rish mumkin. Eng to'g'ri yondashuv — ularning muvozanatli va bir-birini to'ldiruvchi qo'llanilishidir. Masalan, shamollashda antiviral dorilarni o'simlik choyi, limon, asal yoki ingichka bilan to'ldirish davolash jarayonini samaraliroq qiladi. Surunkali kasalliklarda esa tabiiy vositalar organizmni qo'llab-quvvatlovchi yordamchi terapiya sifatida muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, har ikki yo'nalishning afzallik va kamchiliklarini chuqur o'rganish, bemorning holati va individual xususiyatlarini hisobga olib davolash usulini tanlash muhimdir. Tabiiy vositalar dori o'rnini to'liq bosmaydi, ammo to'g'ri

qo'llanganda ular farmasevtik preparatlar bilan uyg'unlashgan holda yuqori samaradorlikni ta'minlaydi.

Adabiyot tahlili

Ushbu mavzu bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, farmasevtik preparatlar va tabiiy vositalarning qo'llanishi haqida turli yondashuvlar mavjud bo'lib, ular o'zaro bir-birini to'ldiradi. Tibbiyot adabiyotlarida sintetik dorilar samaradorligi va ularning aniq ta'sir mexanizmi ko'proq ilmiy tajribalar bilan asoslab berilgan. Masalan, farmakologiya bo'yicha yozilgan zamonaviy darsliklar antibiotiklar, yallig'lanishga qarshi dorilar, analgetiklar yoki antivirus vositalarining molekulyar ta'siri, farmakokinetikasi va farmakodinamikasi haqida batafsil ma'lumot beradi. Ushbu manbalar dorilarni klinik qo'llash qoidalarini, dozalash tamoyillarini va mumkin bo'lgan nojo'ya ta'sirlarni ilmiy asosda yoritadi.

Tabiiy davolash vositalariga oid adabiyotlar esa asosan fitoterapiya, xalq tabobati tarixiy merosi va o'simliklarning biologik faol moddalari haqida ma'lumotlarga boy. Fitoterapevtik qo'llanmalarda dorivor o'simliklarning tarkibi, flavonoidlar, efir moylari, alkaloidlar, vitaminlar va minerallar kabi bioaktiv moddalarning organizmga ta'siri keng yoritilgan. Etnomedsina bo'yicha yozilgan tadqiqotlarda esa asrlar davomida qo'llanilib kelayotgan xalqona usullar, ularning afzalliklari va cheklovlari tahlil qilingan.

Ilmiy maqolalar shuni ko'rsatadiki, tabiiy vositalarning ko'pchiligi yordamchi terapiya sifatida samarali bo'lsa-da, ular ham har doim farmasevtik dorilar o'rnini to'liq bosmaydi. Masalan, xalq tabobatida keng qo'llaniladigan zanjabil, asal, sarimsoq yoki moychechak o'simligi immunitetni mustahkamlovchi xususiyatga ega, ammo o'tkir infeksiyon kasalliklarda ular faqat qo'shimcha vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, ba'zi adabiyotlar tabiiy vositalarning nojo'ya ta'sirlarini ham qayd etadi: allergik reaksiya, noto'g'ri dozada iste'mol qilish yoki dorilar bilan o'zaro ta'sir kabi.

Xorijiy manbalarda integrativ tibbiyot — ya'ni farmasevtik preparatlar bilan tabiiy muqobillarni uyg'unlashtirib qo'llash konsepsiyasi keng yoritilgan. Bu yondashuv bemorga individual yondashuvni kuchaytiradi va davolash sifatini oshirishga qaratilgan.

Umuman, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy tibbiyot va tabiiy davolash vositalarini bir-biriga qarama-qarshi emas, balki o'zaro bir-birini to'ldiruvchi tizim sifatida ko'rish eng maqbul ilmiy yondashuv hisoblanadi.

Natija

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, kasalliklarni davolashda farmasevtik preparatlar ham, tabiiy vositalar ham muhim o'rin tutadi. Farmasevtik dorilar aniq dozaga ega, klinik sinovlardan o'tgan va qisqa vaqt ichida kuchli terapevtik ta'sir ko'rsatadi. Ularning ayniqsa o'tkir yallig'lanish, infeksiyon kasalliklar, surunkali patologiyalar va hayot uchun xavf tug'diruvchi holatlarda qo'llanishi beqiyos ahamiyat kasb etadi. Dorilarning ilmiy asoslanganligi ularni asosiy davolash manbai sifatida qo'llashga imkon beradi.

Tabiiy vositalar esa, o'z navbatida, organizmga yumshoq ta'sir qilishi, nisbatan kam nojo'ya ta'sirlarga ega bo'lishi va uzoq muddat qo'llash uchun qulayligi bilan ajralib turadi. Dorivor o'simliklar, o'simlik choylari, asal mahsulotlari, efir moylari va boshqa tabiiy komponentlar immunitetni mustahkamlash, umumiy sog'likni qo'llab-quvvatlash va yengil simptomlarni kamaytirishda samarali hisoblanadi. Biroq ular hamma holatda farmasevtik dorilarni to'liq almashtira olmasligi adabiyotlar va amaliy tajribalar orqali tasdiqlangan.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, eng maqbul yondashuv — bu farmasevtik preparatlar va tabiiy vositalarni bir-biriga qarama-qarshi qo'ymasdan, balki ularni to'g'ri tanlangan kompleks yondashuvda qo'llashdir. Bu bemorning umumiy ahvoriga, kasallikning turi va og'irligiga qarab individual tanlanishi lozim. Tabiiy vositalarning

dori bilan qo'shib qo'llanilishi organizmning tiklanish jarayonini tezlashtirishi, dorilarning nojo'ya ta'sirini kamaytirishi, umumiy davolash samaradorligini oshirishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ushbu mavzu doirasida o'rganilgan ma'lumotlar zamonaviy tibbiyot hamda xalq tabobati yutuqlaridan oqilona foydalanish zarurligini ko'rsatadi. Har ikki yondashuvning o'ziga xos afzallik va cheklovlari bo'lib, ularni uyg'unlashtirilgan tarzda qo'llash sog'lomlashtirish tizimining eng samarali usullaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov, A. **Farmakologiya asoslari.** – Toshkent: O'zbekiston Fan Nashriyoti, 2021.
2. Rasulova, M. **Dorivor o'simliklar va fitoterapiya.** – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
3. Otaboyeva, D. **Farmasevtik preparatlar: qo'llanilishi va xavfsizligi.** – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2019.
4. World Health Organization (WHO). **Herbal Medicines: Global Report.** Geneva, 2022.
5. Rang, H., Dale, M. **Pharmacology.** 9th Edition. – London: Elsevier, 2020.
6. Barnes, J., Anderson, L. A., Phillipson, J. D. **Herbal Medicines.** 5th Edition. – Pharmaceutical Press, 2019.
7. Bekturodov, S. **An'anaviy tibbiyot va zamonaviy tibbiyot integratsiyasi.** – Toshkent Tibbiyot Akademiyasi ilmiy jurnali, 2021.
8. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi. **Dorivor vositalardan foydalanish bo'yicha klinik qo'llanmalar.** – Toshkent, 2023.
9. Shahobiddinov, U. **Fitokimyoviy moddalar va ularning terapevtik xususiyatlari.** – Buxoro: BDU nashriyoti, 2020.

10. Patel, R., Gupta, M. **Natural Products in Medicine: A Clinical Overview.**
– International Journal of Herbal Therapy, 2021.